

Hájek, Zdeněk

Rozbor výzdoby keramiky ze sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou na lokalitě Znojmo-Novosady

In: *Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář 2.* Měřínský, Zdeněk (editor); Klápště, Jan (editor). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, pp. 34-53

ISBN 9788021056718

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127717>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ROZBOR VÝZDOBY KERAMIKY ZE SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU NA LOKALITĚ ZNOJMO-NOVOSADY

Zdeněk Hájek

Abstrakt:

Práce obsahuje rozbor výzdoby keramiky kultury s moravskou malovanou keramikou na prvním popsaném sídlišti této kultury na našem území, doplněné o informace pocházející z moderního výzkumu. Předkládá komplexní zpracování keramického materiálu a jeho vyhodnocení v rámci starší Ib fáze kultury s moravskou malovanou keramikou (Lengyel I) a následné srovnání s obdobným sídlištem v Jaroměřicích nad Rokytnou.

Klíčová slova:

sídliště – výzdoba keramiky – kultura s moravskou malovanou keramikou

Abstract:

Analysis of ceramic decoration from Znojmo-Novosady, a Moravian Painted Ware Culture location

This article presents analysis of the decoration of ceramics associated with the Moravian Painted Ware culture on the location that was the first of its kind to be described on Czech territory, together with information from the latest research. It further discusses the processing of ceramic material and its assessment within the Ib phase of the Moravian Painted Ware culture (Lengyel I), as well as comparing it with a similar settlement in Jaroměřice nad Rokytnou.

Key words:

settlement – ceramics decoration – Moravian Painted Ware culture

1 Úvod

Lokalitu Znojmo-Novosady není třeba příliš představovat. Jedná se o vůbec první popsanou lokalitu kultury s moravskou malovanou keramikou na Moravě, zjištěnou při výzkumu v roce 1888 pod vedením J. Palliardiho. Při stavbě zemské robotárny a městského chudobince zde zachránil archeologické památky a záhy je publikoval (Palliard 1888; 1889; 1894; 1897). Lokalita byla dále archeologicky sledována a v roce 2005 pod vedením Z. Čizmáře zde proběhl záchranný výzkum při výstavbě obchodního domu.

Polykulturní osídlení Znojma-Novosad je zastoupené od mladší doby kamenné kulturou s lineární keramikou a ojedinělými nálezy náležícími kulturě s vypíchanou keramikou. V přechodném období mezi mladší a pozdní dobou kamennou je zde osídlení výrazně zastoupeno kulturou s moravskou malovanou keramikou. Starší dobu bronzovou reprezentují kostrové hroby náležící únětické kulturě. Doklady osídlení pocházejí také z období vrcholného středověku.

Podstatou tohoto článku je seznámení s keramickým materiálem s důrazem na jeho výzdobu. V následujícím textu a tabulkách jsou detailně popsány typy výzdoby keramiky a typy okrajů

a den nádob. Všechny uvedené hodnoty jsou konečné; materiál pochází z obou výše zmíněných výzkumných sezón. V závěru je provedeno částečné srovnání se situací sídliště v Jaroměřicích nad Rokytnou (Košťálek 1979), které je datováno obdobně jako Znojmo-Novosady do starší fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou. Sídliště Znojmo-Novosady je společně s Hlubokými Mašůvkami předmětem mé disertační práce.

2 Popis a rozbor terénní situace

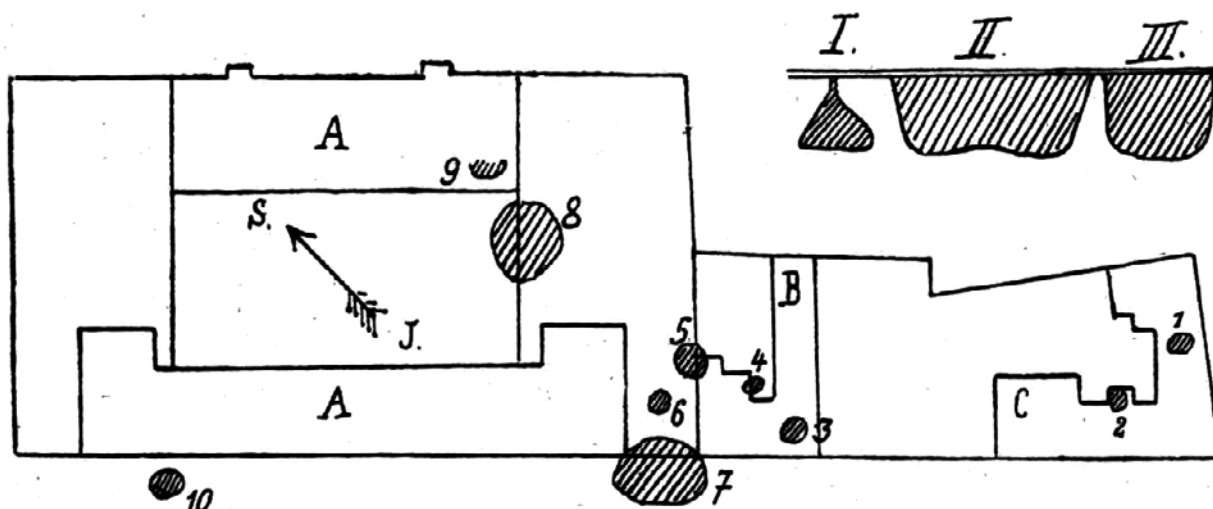
V roce 1888 podal Jaroslav Palliard žádost o prozkoumání lokality na tehdejší zemský výbor markrabství moravského. Jeho žádost byla zamítnuta a výzkum byl přenechán zastupitelstvu města Znojma, které zde provedlo několik drobných sond. V důsledku této skutečnosti se J. Palliard rozhodl, po souhlasu majitele sousedního pozemku, provést „drobné sondáže“, které potvrdily přítomnost pravěkého osídlení.

Celkově bylo rozpoznáno 10 objektů (Obr. 1), které jsou půdorysně zakresleny na celkovém plánu. Objekty 1, 3, 9 a 10 nebyly zkoumány. Zastupitelstvo města Znojma mělo provést průzkum objektů 2, 5 a 7. Profil jednotlivých jam byl zachycen pouze u objektů č. 2, 4 a 5.

U objektů 6, 7 a 8 byly popsány rozměry a výplň. Ve všech případech se mělo jednat o sídlištní objekty, které se nacházely v hloubce 70–90 cm pod tehdejším povrchem. Jámy měly být hluboké 180–200 cm, výplň byla tvořena popelovitou hlinou se značným množstvím zvířecích kostí, kamenných předmětů a keramiky.

Zkoumaná plocha měla tvar dvou na sebe navazujících obdélníků. Menší o délce strany 1 260 m a maximální šířce 476 m, s objekty 1–5 (v původní dokumentaci označený jako plocha B a C – Obr. 1). Severozápadním směrem se nacházel větší obdélník o délce 1 540 m a maximální šířce 896 m (tato plocha byla označena písmenem A), s objekty 6–9. Objekt 10 byl mimo obě zkoumané plochy. Celkově bylo tedy prozkoumáno 6 sídlištních objektů (jámy 2, 5 a 7 byly pouze sondovány). Materiál bylo možné přiřadit k jednotlivým objektům pouze v případě jam 2 a 5, které lze datovat do fáze Ib (Lengyel I) kultury s moravskou malovanou keramikou. Ostatní získaný archeologický materiál lze datovat rámcově do starší fáze kultury s moravskou malovanou keramikou a do fáze Ib (Lengyel I). Celý soubor čítá 230 ks, včetně intruzí.

V roce 2005 zde Ústav archeologické památkové péče Brno, detašované pracoviště ve Znojmě pod vedením Z. Čizmáře, provedl záchranný archeologický výzkum při výstavbě obchodního domu. V měsících květnu až listopadu zde proběhl archeologický dohled a v měsících červnu a červenci vlastní záchranný výzkum (Čizmář 2005). V rámci výzkumu se podařilo zjistit dvacet čtyři objektů. Jedenáct objektů lze datovat do fáze Ib (Lengyel I) kultury s moravskou malovanou keramikou, jeden objekt do fáze IIa (Lengyel II) kultury s moravskou malovanou

Obr. 1. Půdorys a průřez jam se starožitnostmi u zemské robotárny ve Znojmě; měřítko 1 mm = 28 m (podle Palliard 1889).

Abb. 1. Grundriss und Querschnitt der Gruben mit antiken Gegenständen am Landesarbeitshaus in Znojmo; Maßstab 1 mm = 28 m (nach Palliard 1889).

keramikou. Šest objektů je rámcově datováno do starší fáze a šest objektů je datováno rámcově do kultury s moravskou malovanou keramikou. Celý soubor čítá 3 800 ks včetně intruzí. (Zobrazení obou výzkumů viz Obr. 2.)

Objekty zkoumané v roce 1888 jsou označeny číslem a leptočtem, např. 2/1888; objekty pocházející z roku 2005 jsou označeny dle Harrisovy matice (Harris 1979).

3 Analýza keramiky

Celkově pochází z obou výzkumných sezón 3 610 ks keramiky z 2 367 jedinců. Tvarově se podařilo určit a zařadit 1 079 jedinců (45,8 %), 1 278 (54,2 %) zůstalo neurčených.

Na základě typologie, která vychází z původního kódu kultury s moravskou malovanou keramikou (Podborský–Kazdová–Košťuřík–Weber 1977), bylo rozpoznáno a vyděleno 17 keramických skupin (plastiky, hrnce, hrnky, pohárky, velké poháry, mísy, misky, mísy na nožce, naběračky, putny, hřibovité a dvojkónické tvary, vázy, miniaturní nádoby, keramická kolečka, závaží a korálky). Původní kód jsem upravil a přizpůsobil pro analýzu souboru keramiky ze Znojma-Novosad (Obr. 3). Do celkového počtu jedinců jsou začleněny i přepážky a nohy z mís na nožkách, vyjma odlomených uch a výčnělků. U všech keramických tříd s výjimkou plastik, keramických koleček, závaží a korálků byl rozlišen okraj, hrdlo, výduť, dno a celý profil. Detailněji byl pak sledován typ a průměr okraje a dna. V případě popisu profilů jsou jednotlivé typy okrajů a den zahrnuty do celkových počtů. U neurčených jedinců, kde byly rozpoznány typ okraje a dna, je uveden pouze počet (Tab. 2).

V následujících rozbořech je věnována pozornost pouze určeným jedincům, u neurčených tvarů jsou udány jen celkové počty kusů keramiky.

3.1 Typologie den (Tab. 3)

Podařilo se určit 277 ks den u rozpoznáných jedinců (z celkových 366 jedinců), náležejících 10 keramickým skupinám. Nejpočetněji jsou zastoupena dna ostrá – 116 ks (41,8 %) a dna oblého typu – 61 ks (22,2 %). Ostatní varianty den byly

rozpoznány v relativně malém množství, typ oblý dovnitř klopený – 37 ks (13,3 %), ostrý dovnitř klopený – 28 ks (10,1 %), bez vyznačení – 15 ks (5,4 %), nožkovitý – 8 ks (2,9 %). Dvanáct den (4,3 %) pro svou fragmentárnost zůstalo neurčených.

3.2 Typologie okrajů (Tab. 4)

Celkem bylo rozlišeno 443 ks okrajů u rozpoznáných jedinců (z celkových 806 jedinců) zařaditelných do 13 skupin keramických tvarů. Okraj zaoblený – 305 ks (69 %) – jednoznačně dominoval. Z ostatních byl zastoupen hrotitý typ – 34 ks (7,6 %), límcovitý – 28 ks (6,3 %), zúžený – 24 ks (5,2 %), rovný – 20 ks (4,5 %), kyjovitý – 15 ks (3,4 %), seříznutý – 13 ks (3 %) a zaostřený – 4 ks (1 %).

3.3 Rozbor výzdoby keramiky (Tab. 5)

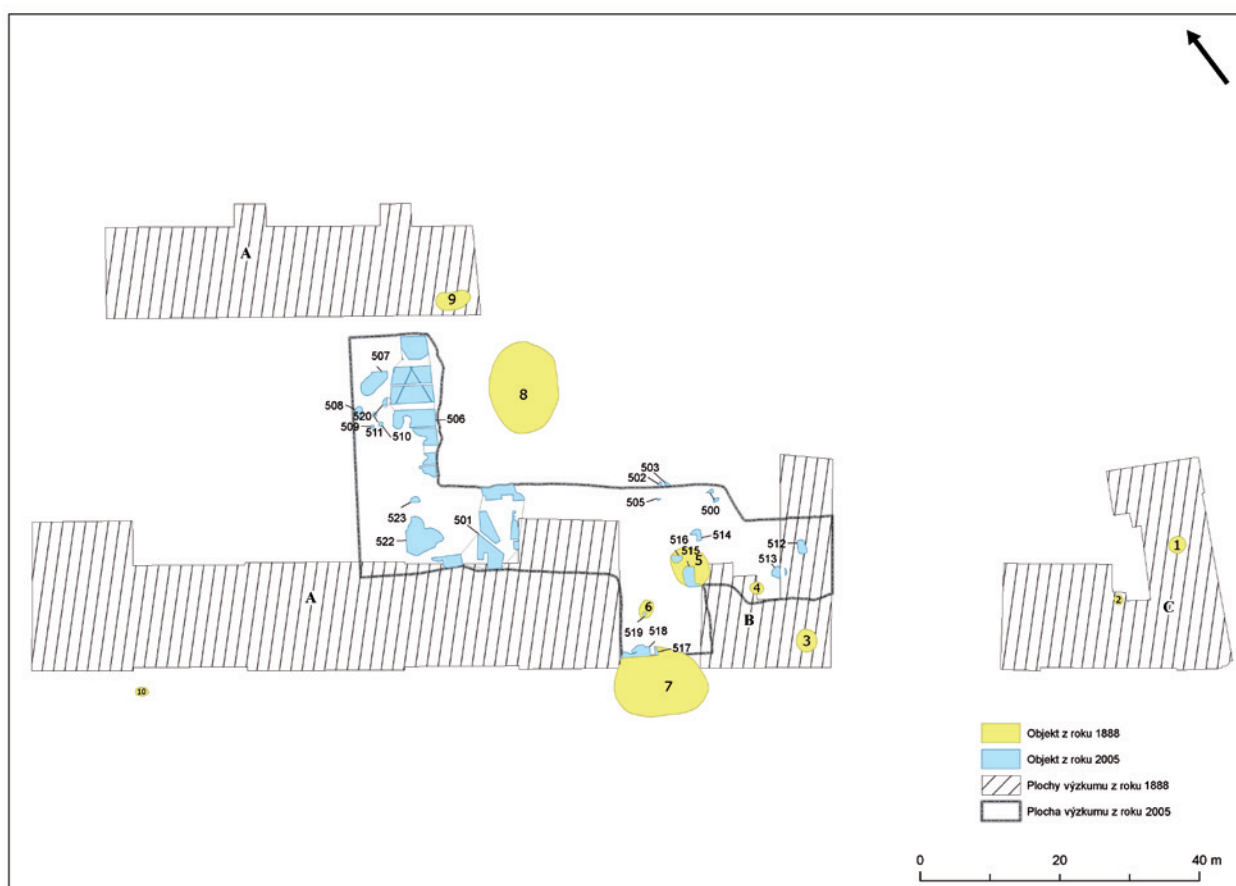
Celkem bylo zdobeno 421 ks (38,6 %) určených jedinců, absence výzdoby byla pozorována u 668 ks (61,4 %) jedinců. V případě malby na keramice byl použit stávající grafický kód barev moravské malované keramiky (Podborský–Kazdová–Košťuřík–Weber 1977, 141, obr. 28).

Nejpočetněji zjištěnou výzdobou byla malba na 195 jedincích (46,3 %) a plastická výzdoba na 149 ks (35,4 %). Do této kategorie byly zahrnuty také plastiky kromě jedinců, u kterých byla zjištěna kombinace více typů zdobení (např. plastická a malovaná ap.). Vhloubená a rýsovaná výzdoba byla pozorována pouze na 24 jedincích (5,7 %).

V případě dvou a tří výzdobných technik na jednom jedinci byla nejvíce zastoupena malba v kombinaci s plastickou výzdobou 43 jedinci (10,2 %). Ostatní typy byly zjištěny sporadicky, 8 jedinců (1,9 %) reprezentuje kombinaci plastické a vhloubené výzdoby, pouze dvěma jedinci (0,5 %) byla zastoupena malba v kombinaci s vhloubenou výzdobou.

3.3.1 Malovaná výzdoba

Celkem bylo zdobeno malbou 195 jedinců náležejících 11 keramickým třídám. Nejpočetněji se dochovala kombinace žluto-červené malby, která je typická pro fázi Ib (Lengyel I)

Obr. 2. Struktura osídlení na lokalitě Znojmo-Novosady s vyznačením ploch výzkumu z roku 1888 a 2005 (T. Tencer).

Abb. 2. Besiedelungsstruktur an der Fundstelle Znojmo-Novosady mit eingezeichneten Grabungsfächen von 1888 und 2005 (T. Tencer).

kultury s moravskou malovanou keramikou, do které je sídliště ve Znojmě-Novosadech datováno.

Malba žluto-červená (Tab. 6)

Tento soubor obsahoval celkem 130 určených jedinců reprezentujících osm keramických skupin (z celkového počtu 195 malovaných jedinců). Dominovaly v něm pohárky, kterých bylo 86 ks. Malba se převážně dochovala fragmentárně, ve většině případů nebylo možné rekonstruovat původní ornamenty (Obr. 5:5; Obr. 6:3, 8, 9, 11).

Nejčastěji se dochoval motiv plošných pruhů vertikálních, horizontálních a šikmých (Obr. 5:3; Obr. 6:2, 4, 6, 7, 10, 12–14). Byly zjištěny na pěti výdutích pohárků, čtyřikrát na vnější straně, u třetího jedince byl povrch malován oboustranně. Stejný motiv vertikálních pruhů se objevil na dvou putnách, u prvního jedince na vnější straně, u druhého na obou stranách. Obdobný motiv vertikálních pruhů se dochoval na vnější straně misky na nožce, stejně tak na třech vnějších stranách výdutí mís. Na pěti kusech byl zjištěn motiv šikmých plošných pruhů na vnějších stranách pohárků, v případě misky se jednalo o kombinaci horizontálních a šikmých pruhů. Oboustranně bylo zdobené dno misky kombinací šikmých a horizontálních plošných pruhů. V jednom případě byl dochován červený horizontální pruh pod okrajem pohárku doplněný žlutým pruhem. U dalších

deseti jedinců dovolují reliktů malby uvažovat o obdobném motivu horizontálních a vertikálních plošných pruhů. Výduť mísy byla zdobena na vnější straně horizontálními a vertikálními žlutými pruhy, mezi nimi se nacházela žlutá spirála, červené kroužky doplňovaly celý ornament spolu s horizontálním pruhem.

Ojedinelým motivem byla řada žlutých koleček u okraje pohárku doplněná červenými horizontálními pruhy. Nejlépe se dochoval okraj hrnce zdobený na vnější straně motivem pravých meandrů, na vnitřní straně horizontálními pruhy. Dále pak okraj misky zdobené na vnější straně vertikálním červeným pruhem směřujícím k okraji a doplněný motivem žluté diagonální sítě pokrývající celý povrch. Na vnější straně nohy misky na nožce se nacházel motiv červeně malovaných pravých meandrů spolu s vertikálním pruhem a vyplněný žlutou malbou. V dalším případě byl okraj hrnce zdobený na vnější i vnitřní straně stejným horizontálním pruhem, ovšem z vnitřní strany tento pruh doplňovala výzdoba v podobě šikmých červených pruhů a reliktů žluté malby. Relativně dobře se dochoval motiv pravých meandrů v kombinaci s šikmými plošnými pruhy pocházející z neurčené výdutě (Obr. 5:2).

Malba žlutá na červené (Tab. 7)

Prokazatelně se žlutá malba na červeném monochromním povrchu podařila určit pouze na čtyřech jedincích. Jediným

Tab. 1. Znojmo-Novosady: Dochovalost keramiky.

Tab. 1. Znojmo-Novosady: Erhaltungsgrad der Keramik.

objekt	počet ks	počet jedinců	neurčeno	určeno	skart
2/1888	4	4	1	3	-
5/1888	6	6	-	5	-
neurčen/1888	147	136	34	93	-
500	211	200	103	97	35
501	73	72	43	29	78
503	1	1	1	-	-
506	1 900	1 363	776	587	2 545
507	139	59	35	24	68
508	3	3	1	2	-
511	1	1	1	-	-
512	6	6	3	3	3
513	216	64	31	33	58
514	101	60	32	28	92
515	31	29	18	11	56
516	241	93	52	41	96
517	24	23	15	8	17
518	1	1	1	-	-
519	14	14	10	4	-
521	1	1	1	-	-
522	464	223	115	108	136
523	16	8	5	3	7
celkem	3 610	2 367	1 278	1 089	3 191

Tab. 2. Znojmo-Novosady: Dochovalost určené i neurčené keramiky.*

1 – profil	5 – hrdlo	9 – tulej	13 – závaží
2 – okraj	6 – ucho	10 – výčnělek	14 – korálek
3 – dno	7 – noha z mísy na nožce	11 – plastika	15 – miniaturní nádobka
4 – výduť	8 – přepážka z mísy na nožce	12 – keramické kolečko	16 – intruze

Tab. 2. Znojmo-Novosady: Erhaltungsgrad bestimmter und unbestimmter Keramik.*

1 – Profil	5 – Hals	9 – Tülle	13 – Gewicht
2 – Rand	6 – Henkel	10 – Knubbe	14 – Perle
3 – Boden	7 – Fuß von Fußschale	11 – Plastik	15 – Miniaturgefäß
4 – Bauch	8 – Trennwand von Fußschale	12 – Keramikrädchen	16 – Intrusion

objekt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2/1888	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5/1888	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-
neurčeno/1888	9	39	6	62	-	1	1	3	2	1	8	1	2	2	2	18
500	-	80	38	76	1	1	1	-	-	-	1	2	-	-	-	2
501	-	18	11	37	2	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	3
503	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
506	8	435	231	584	31	8	2	36	14	13	6	1	1	-	1	-
507	1	16	13	26	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
508	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
511	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
512	-	-	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
513	-	29	8	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
514	2	21	9	27	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
515	-	9	1	16	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
516	1	29	10	44	6	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-	2
517	-	8	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
518	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
519	-	4	3	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
521	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
522	-	109	34	109	-	5	1	3	-	4	-	1	-	1	-	2
523	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
celkem	21	806	366	1 040	49	18	8	43	18	20	19	6	5	3	3	31

* Kategorie den a okrajů zahrnují navíc hodnoty z profilů; kategorie uch nebyla do celkového počtu jedinců zahrnuta.

* Die Kategorien Boden und Ränder enthalten darüberhinaus die Werte der Profile; Die Kategorie Henkel wurde in die Gesamtanzahl der Einzelstücke nicht aufgenommen.

Tab. 3. Znojmo-Novosady: Typy den.

1 – nožkovité 3 – oblé dovnitř klopené 5 – ostré 7 – neurčené
 2 – oblé 4 – ostré dovnitř klopené 6 – bez vyznačení

Tab. 3. Znojmo-Novosady: Bodentypen.

1 – mit Beinen 3 – rund nach innen gewölbt 5 – scharf 7 – unbestimmt
 2 – rund 4 – scharf nach innen gewölbt 6 – ohne Kenzeichnung

tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7
hrnec	193	8	44	7	22	102	-	10
hrnek	6	-	1	1	-	4	-	-
pohárek	45	-	11	25	5	2	-	2
velký pohár	2	-	1	1	-	-	-	-
mísa	6	-	2	2	1	1	-	-
miska	1	-	-	1	-	-	-	-
naběračka	15	-	-	-	-	-	15	-
putna	7	-	1	-	-	6	-	-
dvojkónický tvar	1	-	-	-	-	1	-	-
miniaturní nádobka	1	-	1	-	-	-	-	-
neurčený	89	3	32	3	4	16	-	31
 celkem určených jedinců 	 277 	 8 	 61 	 37 	 28 	 116 	 15 	 12
celkem jedinců	366	11	93	40	32	132	15	43

Tab. 4. Znojmo-Novosady: Typy okrajů.

1 – hrotitý 3 – límcovitý 5 – seříznutý 7 – zúžený
 2 – kyjovitý 4 – rovný 6 – zaoblený 8 – zaostřený

Tab. 4. Znojmo-Novosady: Randtypen.

1 – spitz 3 – kragenförmig 5 – beschnitten 7 – verjüngt
 2 – keulenförmig 4 – eben 6 – gerundet 8 – zugespitzt

tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7	8
hrnec	147	10	6	7	8	7	106	-	3
hrnek	5	-	-	1	-	-	4	-	-
pohárek	63	12	1	11	3	-	33	2	1
velký pohár	1	-	-	-	-	-	1	-	-
mísa	141	9	6	7	4	6	99	10	-
miska	43	3	2	1	3	-	28	6	-
mísa na nožce	2	-	-	-	-	-	1	1	-
naběračka	23	-	-	-	-	-	18	5	-
putna	10	-	-	-	2	-	8	-	-
hříbovitý tvar	4	-	-	-	-	-	4	-	-
dvojkónický tvar	1	-	-	-	-	-	1	-	-
váza	2	-	-	1	-	-	1	-	-
miniaturní nádobka	1	-	-	-	-	-	1	-	-
neurčený	363	7	28	7	20	20	261	4	16
 celkem určených jedinců 	 443 	 34 	 15 	 28 	 20 	 13 	 305 	 24 	 4
celkem jedinců	806	41	43	35	40	33	566	28	20

Tab. 5. Znojmo-Novosady: Celková výzdoba určených jedinců.

 1 – malovaná 4 – malovaná + plastická 7 – malovaná + plastická + vhloubená
 2 – plastická 5 – malovaná + vhloubená 8 – nezdobený
 3 – vhloubená + rýsovaná 6 – plastická + vhloubená

Tab. 5. Znojmo-Novosady: Gesamtverzierung bestimmter Einzelstücke.

 1 – gemalt 4 – gemalt + plastisch 7 – gemalt + plastisch + eingetieft
 2 – plastisch 5 – gemalt + eingetieft 8 – unverziert
 3 – eingetieft + gezeichnet 6 – plastisch + eingetieft

tvar	1	2	3	4	5	6	8	celkem
plastika	6	-	5	-	-	-	8	19
hrnec	17	48	5	8	-	3	333	414
hrnek	2	2	-	-	1	-	4	9
pohárek	110	16	3	22	1	-	58	210
velký pohár	1	2	-	-	-	-	1	4
mísa	33	33	5	6	-	3	103	183
miska	16	6	2	2	-	1	32	59
mísa na nožce	6	1	2	-	-	-	55	64
naběračka	2	-	2	2	-	1	43	50
putna	1	39	-	2	-	-	10	52
tvar hřibovitý	1	-	-	-	-	-	3	4
tvar dvojkónický	-	1	-	-	-	-	-	1
váza	-	1	-	-	-	-	1	2
keramické kolečko	-	-	-	-	-	-	6	6
miniaturní nádobka	-	-	-	1	-	-	2	3
závaží	-	-	-	-	-	-	5	5
korálek	-	-	-	-	-	-	3	3
kubická lampa	-	-	-	-	-	-	1	1
neurčený	158	208	15	13	1	4	879	1 278
celkem určených jedinců	195	149	24	43	2	8	668	1 089
celkem jedinců	353	357	39	56	3	12	1 547	2 367

Tab. 6. Znojmo-Novosady: Malba žluto-červená.

Tab. 6. Znojmo-Novosady: Gelb-rote Bemalung.

tvar	malba žluto-červená										celkem
	okraj			výduť			dno		hrdlo	hlava	
	vně	uvnitř	oboustranně	vně	uvnitř	oboustranně	vně	oboustranně	vně		
hrnec	1	-	6	-	-	-	1	-	1	-	9
hrnek	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
pohárek	7	-	25	33	-	12	8	1	-	-	86
mísa	5	-	5	3	1	-	1	-	-	-	13
miska	-	2	5	2	-	3	-	-	-	-	12
mísa na nožce	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
putna	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
plastika	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1
celkem	13	2	43	42	1	15	10	1	2	1	130

Tab. 7. Znojmo-Novosady: Malba žlutá na červené.

Tab. 7. Znojmo-Novosady: Gelbe Bemalung auf rotem Grund.

tvar	malba žlutá na červené			celkem
	okraj	výduť		
	oboustranně	vně	oboustranně	
velký pohár	-	1	-	1
mísa	1	-	1	2
mísa na nožce	-	1	-	1
celkem	1	2	1	4

Tab. 8. Znojmo-Novosady: Malba žlutá monochromní.
 Tab. 8. Znojmo-Novosady: Gelbe monochrome Bemalung.

tvar	žlutá						celkem
	okraj		výduť			dno	
	vně	oboustranně	vně	uvnitř	oboustranně	vně	
pohárek	-	4	2	1	1	1	9
mísa	4	-	2	-	-	-	6
miska	1	-	-	-	1	-	2
tvar hřibovitý	1	-	-	-	-	-	1
plastika	-	-	3	-	-	-	3
celkem	6	4	7	1	2	1	21

Tab. 9. Znojmo-Novosady: Malba červená monochromní.
 Tab. 9. Znojmo-Novosady: Rote monochrome Bemalung.

tvar	malba červená						tělo	celkem
	okraj		výduť			dno		
	vně	oboustranně	vně	uvnitř	oboustranně	vně		
hrnec	3	-	-	-	-	1	-	4
pohárek	1	1	5	-	-	1	-	8
mísa	-	-	1	-	1	-	-	2
miska	1	-	-	-	-	-	-	1
mísa na nožce	-	-	2	-	-	-	-	2
naběračka	-	-	-	1	-	1	-	2
plastika	-	-	-	-	-	-	1	1
celkem	5	1	8	1	1	3	1	20

Tab. 10. Znojmo-Novosady: Malba bílo-červená.
 Tab. 10. Znojmo-Novosady: Weiß-rote Bemalung.

tvar	malba bílo-červená				celkem
	okraj		výduť	dno	
	vně	oboustranně	vně	vně	
hrnce	-	-	2	2	4
pohárky	-	-	5	2	7
mísy	2	2	3	-	7
celkem	2	2	10	4	18

Tab. 11. Znojmo-Novosady: Plastická výzdoba – výčnělky.

1 – svisle protáhlé 4 – jazykovité 7 – hráněné obloukovité
 2 – polokulovité 5 – knoflíčkovité 8 – svisle protáhlé s horizontálním otvorem
 3 – odsazené 6 – soví hlavičky

Tab. 11. Znojmo-Novosady: Plastische Verzierung – Knubben.

1 – senkrecht länglich 4 – zungenförmig 7 – kantig bogenförmig
 2 – halbrund 5 – knopfartig 8 – senkrecht länglich mit horizontaler Öffnung
 3 – abgesetzt 6 – eulenkopfförmig

tvar	1		2		3		4	5		6		7	8	celkem
	okraj	výduť	okraj	výduť	okraj	výduť	výduť	okraj	výduť	okraj	výduť	okraj	okraj	
hrnec	5	10	2	2	1	1	8	1	-	1	1	1	1	34
hrnek	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
pohárek	1	6	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
velký pohár	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
mísa	1	11	3	13	-	1	1	-	1	1	-	-	-	32
miska	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6
mísa na nožce	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
putna	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	6
tvar dvoj-kónický	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
celkem	10	28	12	22	1	2	16	1	1	2	2	1	1	99

Tab. 12. Znojmo-Novosady: Plastická výzdoba – ucha.*

1 – stlačená 4 – skobovitá 7 – hráněná s otvorem
 2 – protáhlá 5 – stlačená s otvorem 8 – oblá s otvorem
 3 – hráněná 6 – protáhlá s otvorem 9 – plná ucha

Tab. 12. Znojmo-Novosady: Plastische Verzierung – Henkel.*

1 – gestaucht 4 – hakenförmig 7 – kantig mit Öffnung
 2 – länglich 5 – gestaucht mit Öffnung 8 – rund mit Öffnung
 3 – kantig 6 – länglich mit Öffnung 9 – Vollhenkel

tvar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	celkem
hrnec	3	3	-	1	1	-	-	3	3	14
velký pohár	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
mísa	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
putna	3	4	1	-	-	22	2	-	1	33
váza	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
celkem	6	9	1	1	1	22	2	3	5	50

* Všechna ucha byla vždy umístěna na výduť.

* Alle Henkel waren immer am Bauch angebracht.

Tab. 13. Znojmo-Novosady: Plastická výzdoba – fragmenty uch a výčnělků.

1 – fragmenty neurčených výčnělků 2 – plná ucha 3 – negativy po neurčených výčnělcích

Tab. 13. Znojmo-Novosady: Plastische Verzierung – Knubben- und Henkelfragmente.

1 – Fragment unbestimmter Knubben 2 – Vollhenkel 3 – Negative unbestimmte Knubben

tvar	1		2	3	celkem
	okraj	výduť	výduť	výduť	
hrnec	2	2	1	2	7
mísa	-	5	-	-	5
putna	-	-	-	3	3
celkem	2	7	1	5	15

Tab. 14. Znojmo-Novosady: Vhloubená a rýsovaná výzdoba.

1 – linie elipsovitéch záseků	4 – důlky
2 – linie elipsovitéch záseků + kruhové kolký	5 – soustava vertikálních a horizontálních žlábků
3 – linie krátkých vertikálních záseků	6 – řady vstřícných kroužků

Tab. 14. Znojmo-Novosady: Eingetieft und gezeichnete Verzierung.

1 – Linie ellipsenförmiger Kerben	4 – Grübchen
2 – Linie ellipsenförmiger Kerben + runde Stempel	5 – System vertikaler und horizontaler Rillen
3 – Linie kurzer vertikaler Kerben	6 – Reihen gegenständiger Kreise

tvar	1			2		3		4		5		6	celkem
	okraj	výduť	tulej	výduť	okraj	výduť	okraj	výduť	výduť	nožka	výduť		
hrnec	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	5	
pohárek	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	
mísa	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	5	
miska	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
mísa na nožce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	
naběračka	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	
celkem	5	3	1	1	2	1	1	1	1	2	1	19	

Tab. 15. Znojmo-Novosady: Kombinace malby žluto-červené a plastické výzdoby.

Tab. 15. Znojmo-Novosady: Kombination von gelb-roter Bemalung und plastischer Verzierung.

tvar	kombinace malby žluto-červené a plastické výzdoby					
	okraj			výduť		
	vně	oboustranně	typ výčnělku	vně	oboustranně	typ výčnělku
hrnec	2	-	svisle protáhlé	-	1	fragment
pohárek	1	-	polokulovité	1	-	fragment
	-	-	-	8	1	svisle protáhlé
	-	1	svisle protáhlé s horizontálním otvorem	1	1	polokulovité
mísa	1	1	svisle protáhlé	1	-	svisle protáhlé
	-	1	polokulovité	-	1	polokulovité
miska	1	1	svisle protáhlé	-	-	-
naběračka	-	-	-	1	-	polokulovité
celkem	5	4	-	12	4	-

Tab. 16. Znojmo-Novosady: Kombinace malby žluté na červené a plastické výzdoby.

Tab. 16. Znojmo-Novosady: Kombination von gelber Bemalung auf rotem Grund und plastischer Verzierung.

tvar	kombinace malby žluté na červené a plastické výzdoby				
	okraj		výduť		
	vně	oboustranně	vně	oboustranně	typ výčnělku
pohárek	-	-	1	1	svisle protáhlé
mísa	1	-	-	-	svisle protáhlé
putna	-	1	-	-	polokulovité
celkem	1	1	1	1	-

Tab. 17. Znojmo-Novosady: Kombinace malby žluté monochromní a plastické výzdoby.

Tab. 17. Znojmo-Novosady: Kombination von monochromer gelber Bemalung und plastischer Verzierung.

tvar	kombinace malby žluté monochromní a plastické výzdoby				
	okraj			výduť	
	vně	oboustranně	typ výčnělku	vně	typ výčnělku/ucho
hrnec	-	-	-	1	svisle protáhlé
	-	-	-	1	rohaté ucho protáhlé
pohárek	1	-	svisle protáhlé	1	fragment výčnělku
	-	1	polokulovité	1	svisle protáhlé s horizontálním otvorem
putna	-	-	-	1	rohaté ucho protáhlé + ucho protáhlé s otvorem
celkem	1	1	-	5	-

Tab. 18. Znojmo-Novosady: Kombinace malby červené monochromní a plastické výzdoby.

Tab. 18. Znojmo-Novosady: Kombination von monochromer roter Bemalung und plastischer Verzierung.

tvar	kombinace malby červené monochromní a plastické výzdoby			
	okraj		výduť	
	vně	typ výčnělku	vně	typ výčnělku
hrnec	1	svisle protáhlé	1	svisle protáhlé
naběračka	-	-	1	polokulovité
celkem	1	-	2	-

Tab. 19. Znojmo-Novosady: Kombinace malby hnědé monochromní a plastické výzdoby.

Tab. 19. Znojmo-Novosady: Kombination von monochromer brauner Bemalung und plastischer Verzierung.

tvar	kombinace malby hnědé monochromní a plastické výzdoby			
	okraj		výduť	
	vně	typ výčnělku	vně	typ výčnělku
hrnec	1	polokulovité		-
pohárek	-	-	1	svisle protáhlé
celkem	1	-	1	-

Tab. 20. Znojmo-Novosady: Kombinace plastické a vhloubené výzdoby.

1 – rohaté ucho protáhlé + linie elipsovitých záseků

2 – polokulovitý výčnělek + linie elipsovitých záseků

3 – svisle protáhlý výčnělek + linie elipsovitých záseků

Tab. 20. Znojmo-Novosady: Kombination von plastischer und eingetiefter Verzierung.

1 – hornförmiger länglicher Henkel + Linie ellipsenförmiger Kerben

2 – halbrunde Knubbe + Linie ellipsenförmiger Kerben

3 – senkrecht längliche Knubbe + Linie ellipsenförmiger Kerben

4 – plastická lišta s linií elipsovitých záseků

5 – polokulovitý výčnělek + soustava vertikálních

horizontálních žlábků

4 – plastische Leiste mit Linie ellipsenförmiger Kerben

5 – halbrunde Knubbe + System vertikaler

horizontaler Kerben

tvar	1	2	3	4	5
hrnec	1	1	-	1	-
mísa	-	-	2	1	-
miska	-	-	-	1	-
naběračka	-	-	-	-	1
celkem	1	1	2	3	1

Tab. 21. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Typy okrajů.

1 – hrotitý	3 – límcovitý	5 – seříznutý	7 – zúžený
2 – kyjovitý	4 – rovný	6 – zaoblený	8 – zaostřený

* Jiné hrncovité typy nebyly blíže popsány, zahrnují amfory, hřibovité nádoby a putny, které jsou ve Znojmě-Novosadech sledovány zvlášť.

Tab. 21. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Randtypen.

1 – spitz	3 – kragenförmig	5 – beschnitten	7 – verjüngt
2 – keulenförmig	4 – eben	6 – gerundet	8 – zugespitzt

* Sonstige topfförmigen Typen wurden nicht näher beschrieben, sie enthalten Amphoren, pilzförmige Gefäße und Büten, die in Znojmě-Novosadech getrennt beobachtet werden.

Znojmo-Novosady									
tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7	8
hrnec	147	10	6	7	8	7	106	-	3
mísa	140	9	6	7	4	6	99	9	-
pohárek	63	12	1	11	3	-	33	2	1
mísa na nožce	2	-	-	-	-	-	1	1	-
putna	10	-	-	-	2	-	8	-	-
hřibovitý tvar	4	-	-	-	-	-	4	-	-
celkem	366	31	13	25	17	13	251	12	4
Jaroměřice nad Rokytnou									
tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7	8
hrnec	471	54	3	28	21	2	336	-	27
mísa	405	37	3	5	39	-	301	9	11
pohárek	132	59	-	12	2	-	50	-	9
mísa na nožce	30	1	1	-	14	-	14	-	-
jiné hrncovité typy*	6	-	-	-	-	-	6	-	-
celkem	1 044	151	7	45	76	2	707	9	47

Tab. 22. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Malovaná výzdoba.

Tab. 22. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Bemalte Verzierung.

tvar	Znojmo-Novosady	Jaroměřice nad Rokytnou
hrnec	13	40
pohárek	103	181
mísa	24	254
celkem	140	475

Tab. 23. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Plastická výzdoba – výčnělky.

1 – svisle protáhlé	4 – jazykovité	7 – hráněné obloukovité
2 – polokulovité	5 – knoflíčkovité	8 – svisle protáhlý s horizontálním otvorem
3 – odsazené	6 – sovi hlavičky	

Tab. 23. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytnou: Plastische Verzierung – Knubben.

1 – senkrecht länglich	4 – zungenförmig	7 – kantig bogenförmig
2 – halbrund	5 – knopfförmig	8 – senkrecht länglich mit horizontaler Öffnung
3 – abgesetzt	6 – eulenförmig	

Znojmo-Novosady									
tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7	8
hrnec	34	15	4	2	8	1	2	1	1
pohárek	16	7	9	-	-	-	-	-	-
mísa	32	12	16	1	1	1	1	-	-
celkem	82	34	29	3	9	2	3	1	1
Jaroměřice nad Rokytnou									
tvar	počet ks	1	2	3	4	5	6	7	8
hrnec	117	68	17	5	5	2	-	-	20
pohárek	66	40	14	2	1	1	-	-	8
mísa	139	85	14	18	2	1	-	1	18
celkem	322	193	45	25	8	4	-	1	46

Tab. 24. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytinou: Plastická výzdoba – ucha.

1 – stlačená	4 – skobovitá	7 – hraněná s otvorem
2 – protáhlá	5 – stlačená s otvorem	8 – oblá s otvorem
3 – hraněná	6 – protáhlá s otvorem	9 – plná ucha

Tab. 24. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytinou: Plastische Verzierung – Henkel.

1 – gestaucht	4 – hakenförmig	7 – kantig mit Öffnung
2 – länglich	5 – gestaucht mit Öffnung	8 – rund mit Öffnung
3 – kantig	6 – länglich mit Öffnung	9 – Vollhenkel

Znojmo-Novosady										
tvar	celkem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
hrnec	14	3	3	-	1	1	-	-	3	3
pohárek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
mísa	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
 celkem 	 15 	 3 	 4 	 - 	 1 	 1 	 - 	 - 	 3 	 3
Jaroměřice nad Rokytinou										
tvar	celkem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
hrnec	69	24	12	1	-	6	-	-	5	21
pohárek	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
mísa	6	1	1	-	1	-	-	-	-	3
 celkem 	 76 	 26 	 13 	 1 	 1 	 6 	 - 	 - 	 5 	 24

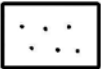
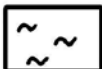

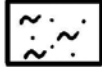
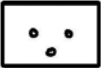
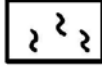

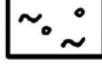

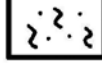
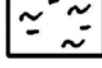
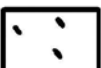
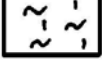
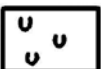
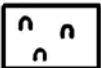

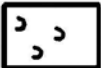
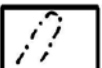
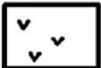

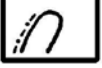
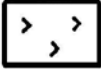

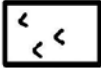

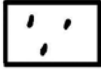

Tab. 25. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytinou: Vhloubená výzdoba.

1 – linie elipsových záseků	2 – linie krátkých vertikálních záseků	3 – řady vstřícných kroužků
-----------------------------	--	-----------------------------

Tab. 25. Znojmo-Novosady, Jaroměřice nad Rokytinou: Eingetiefte Verzierung.

1 – Linie ellipsenförmiger Kerben	2 – Linie kurzer vertikaler Kerben	3 – Reihen gegenständiger Kreise
-----------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

Znojmo-Novosady				
tvar	celkem	1	2	3
hrnec	4	2	1	1
pohárek	2	1	1	-
mísa	3	3	-	-
 celkem 	 9 	 6 	 2 	 1
Jaroměřice nad Rokytinou				
	celkem	1	2	3
hrnec	25	23	2	-
mísa	6	3	1	2
pohárek	-	-	-	-
 celkem 	 31 	 26 	 3 	 2

Stěna - tvrdost		Keramická hmota	
1	 Velmi měkká	11	 Plavená
2	 Měkká	12	 Jemnozrnná
3	 Normální	13	 Terra nigra
4	 Tvrdá	14	 Středozrnná
5	 Velmi tvrdá	15	 Terra sigillata
Dodatečná příměs		16	 Zrnná
21	 Příměs červeného barviva	17	 Hrubozrnná
22	 Příměs šedého barviva	Povrch	
23	 Příměs hnědého barviva	31	 Zrnitý
24	 Červené barvivo	32	 Hrubý přirozený
25	 Žluté barvivo	33	 Jemný přirozený
26	 Bílé barvivo	34	 Hlazený přirozený
27	 Slída	35	 Zvláštní vrstva
28	 Organika	36	 Zvláštní vrstva hlazený
29	 Zrnka tuhy	37	 Zvláštní vrstva leštěný
		38	 Monochromní malba
		39	 Leštěný přirozený
		40	 Polychromní malba

Obr. 3. Grafický kód keramiky (Z. Hájek).

Abb. 3. Darstellungs-Code der Keramik (Z. Hájek).

rozpoznaným byl motiv pravých meandrů na výduti vnější strany nohy mísy na nožce.

Malba žlutá (Tab. 8)

Monochromní žlutá malba se dochovala na 19 určených jedincích (z celkového množství 38). Motivy maleb jsou pouze na třech jedincích. První je na vnitřní straně okraje pohárku v podobě X motivu, dalším dochovaným motivem jsou vodorovné pruhy na vnější straně okraje pohárku a posledním dokladem jsou vertikální žluté pruhy na vnější straně výdutě mísy.

Malba červená (Tab. 9)

U dvaceti určených jedinců (z celkového množství 50) byla rozoznána červená monochromie (Obr. 6:1). Jediný dochovaný motiv pochází z výdutě nohy mísy na nožce, která byla na vnější straně zdobena motivem plošných vertikálních pruhů.

Malba bílo-červená (Tab. 10)

Bílo-červená malba se dochovala na 18 určených jedincích (z celkového množství 66). Nejvíce výzdobných ornamentů bylo paradoxně rozpoznáno na keramice s bílo-červenou malbou (Obr. 5:1; Obr. 6:5), která je na sídlišti v menšině a kterou můžeme datovat do fáze IIa (Lengyel II). Jednalo se o výduť větší hrnce zdobeného na vnější straně motivem šikmých a horizontálních plošných pruhů, výduť mísy zdobené na vnější straně motivem čtyř plošných vertikálních bílých pruhů na červeném monochromním nátěru, dále zdobily dva svislé plošné vertikální pruhy bílé barvy na červeném monochromním nátěru výdutě hrnce a pohárku na vnější straně, výduť mísy byla zdobena na vnější straně třemi krátkými bílými vertikálními proužky na červeném monochromním povrchu, další dolní část výdutě a přepážku z mísy na nožce zdobil na vnější straně motiv monoelementárního bezosého geometrického větvení, objevil se také hrncem zdobený u okraje na vnější straně horizontálním červeným pruhem, pod nímž se nacházely dvě řady bílých koleček, za zmínku stojí i výduť pohárku na vnější straně zdobená motivem plošných horizontálních pruhů.

Malba hnědá

Hnědá malba se objevila na 7 jedincích, pouze jeden se podařilo tvarově určit. Výduť polokulovité misky byla na vnější straně zdobena motivem meandru.

Malba žluto-červenobílá

Jediným dokladem trichromie je oboustranně malovaná výduť mísy. Na vnitřní straně se nacházela žlutě malovaná diagonální síť doplněná fragmenty červené a bílé malby, kde bílá pastózní barva překrývala žlutou a červenou. Na vnější straně byla malba fragmentární.

3.3.2 Plastická výzdoba (Tab. 11–13)

Tento typ výzdoby tvořil druhou nejpočetnější skupinu, reprezentovanou 149 určenými jedinci (z celkového množství 357). Fragmenty neurčených výčnělků, plných uch a negativy nebyly do celkového počtu plastické výzdoby zahrnuty (jedná se o 15 jedinců). Na neurčených jedincích se objevil i drobný nevýrazný typ výčnělku (Obr. 4:9).

V nejvyšším počtu se dochoval svisle protáhlý výčnělek – 38 ks (25,5 % – Obr. 4:2, 4, 5, 7), polokulovitý výčnělek – 34 ks

(22,8 % – Obr. 4:3), jazykovitý výčnělek – 16 ks (10,7 %), výčnělky typu sovi hlavička – 4 ks (2,7 %), odsazený typ výčnělku – 3 ks (2 %), knoflíčkovitý výčnělek – 2 ks (1,3 %), hráněný obloukovitý výčnělek – 1 ks (0,7 %) a svisle protáhlý výčnělek s horizontálním otvorem – 1 ks (0,7 %).

Většinu z 50 uch tvořila „ucha“ rohatá – 45 ks (30,2 %), pouze 5 ks zastupovala plná ucha (3,4 %). Rohatá „ucha“ byla zastoupena téměř všemi variantami (kromě rohatého s knoflíkem). Nejpočetněji se vyskytla varianta protáhlá s otvorem u 22 jedinců, protáhlá 9, stlačená 6, oblá s tvorem 3, hráněná s otvorem 2, po jednom jedinci hraněná, skobovitá a stlačená s otvorem.

3.3.3 Vhloubená a rýsovaná výzdoba (Tab. 14)

Vhloubenou a rýsovanou výzdobou bylo zdobeno 19 určených jedinců (z celkového množství 37 jedinců – Obr. 4:1, 6, 8). Poměrně dobře se dochovala kombinace spirály a nepravidelných rýh (Obr. 4:1) pocházející z neurčeného jedince (pravděpodobně pohárku nebo misky).

Do této kategorie není zahrnuta plastika, které je věnována samostatná kapitola v rámci disertační práce.

Nejčetněji byla zastoupena výzdoba v podobě linie elipsovitých záseků na 9 jedincích (47,3 %), dále linie krátkých vertikálních záseků u 3 jedinců (15,8 %), soustavy vertikálních a horizontálních žlábků – 3 ks (15,8 %), důlků v okraji – 2 ks (10,5 %) a po jednom jedinci se objevila linie elipsovitých záseků v kombinaci s kruhovými kolky a řadami vstřícných kroužků (5,3 %).

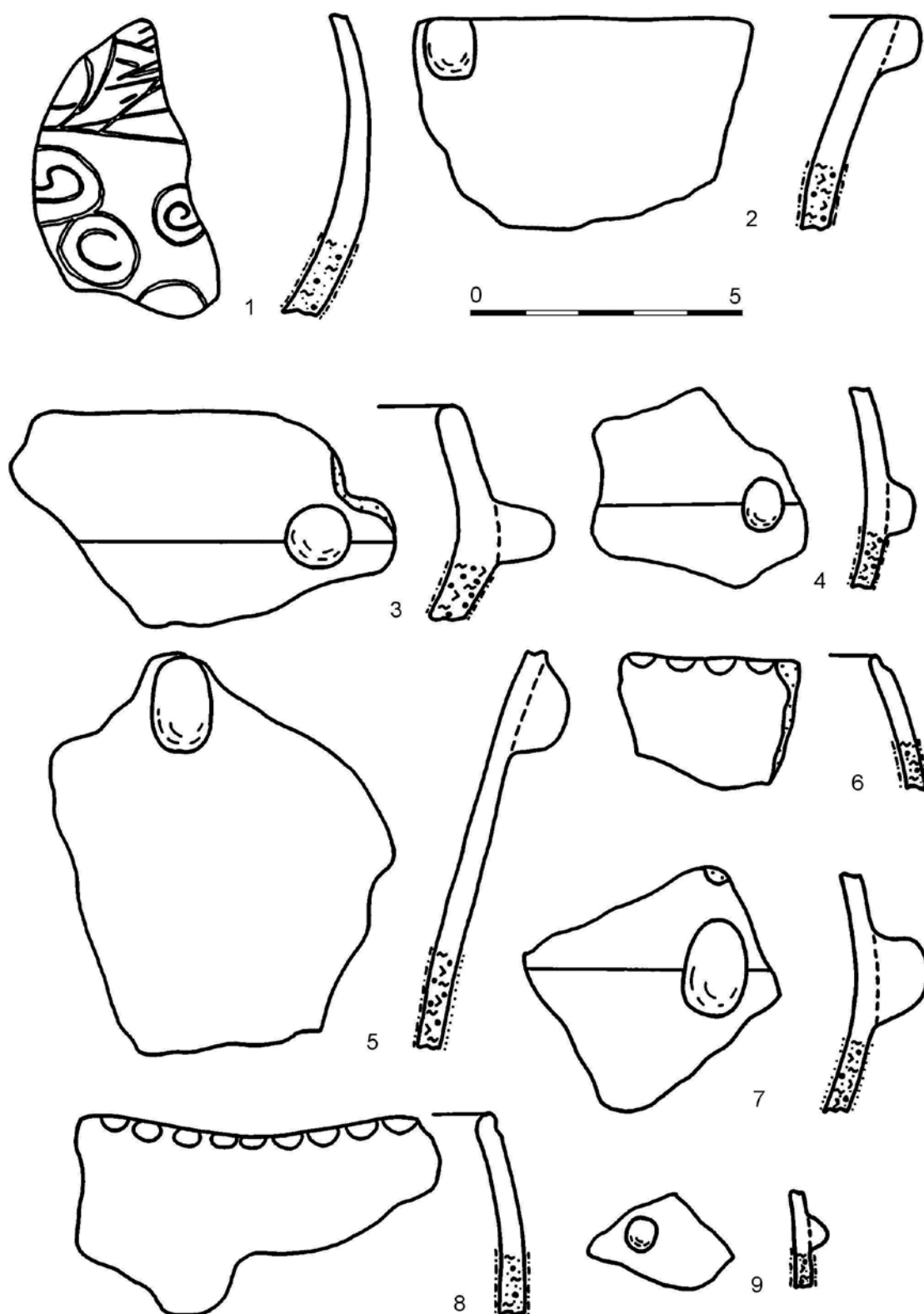
3.3.4 Kombinace malované a plastické výzdoby (Tab. 15–19)

Nejpočetněji byla zastoupena žluto-červená malba v kombinaci s plastickou výzdobou – 25 jedinců. V 16 případech (64 %) se společně s malbou objevil svisle protáhlý výčnělek (Obr. 5:4). Polokulovitý výčnělek mělo 6 jedinců (24 %), svisle protáhlý s horizontálním otvorem jeden (4 %), ve dvou případech se jednalo o fragment výčnělku (8 %). Dochován byl pouze motiv horizontálních, vertikálních nebo šikmých plošných pruhů. Horizontální plošné pruhy se objevily na vnější straně pohárku. Vertikální červené pruhy byly dokumentovány na vnějších stranách dvou hrnců. Kombinace horizontálních, vertikálních a šikmých plošných pruhů zdobila dvě mísy v oblasti okraje a výdutě, malba byla oboustranná.

Doklady žluté malby na červené v kombinaci s plastickou výzdobou se objevily na 4 jedincích. Byly rozpoznány pouze dva typy výčnělku: svisle protáhlý na 3 ks (75 %) a jeden polokulovitý (25 %). Určený motiv malby byl zachycen pouze v případě okraje mísy, která byla na vnější straně zdobena motivem vertikálních červených plošných pruhů.

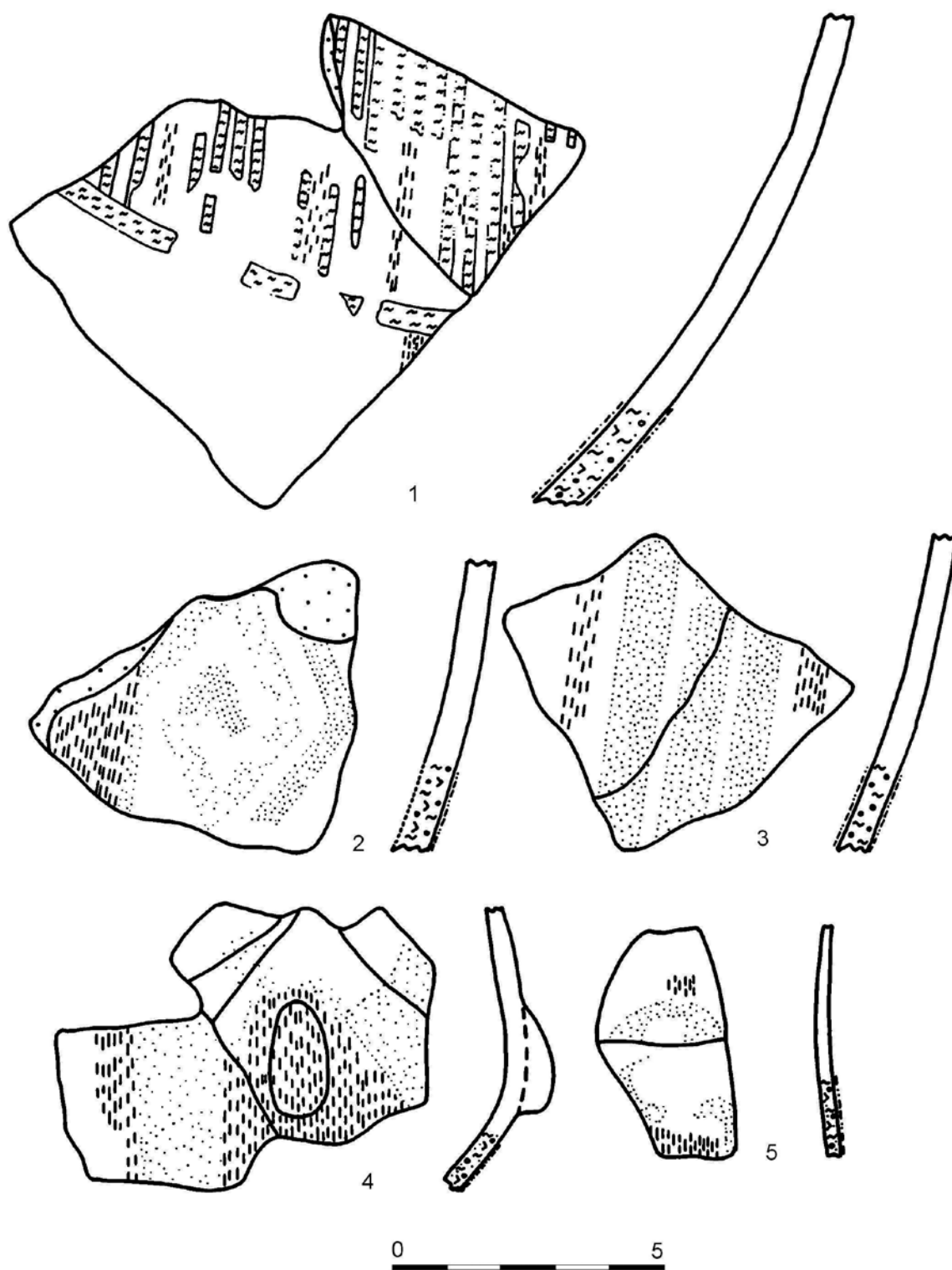
Doklady žluté monochromní malby v kombinaci s plastickou výzdobou byly patrné na 7 jedincích. Typ výčnělku svisle protáhlého byl dochován na 2 jedincích (28,5 %), po jednom jedinci (vždy 14,3 %) se objevil typ polokulovitý, svisle protáhlý a svisle protáhlý s horizontálním otvorem. Jedním jedincem bylo zastoupeno protáhlé rohaté „ucho“ a protáhlé rohaté „ucho“ v kombinaci s protáhlým rohatým „uchem“ s otvorem. Motiv malby nebyl rozpoznán.

Červená monochromní malba v kombinaci s plastickou výzdobou byla dokumentována na třech jedincích. Svisle protáhlý výčnělek byl dochován na dvou jedincích (66,6 %), polokulovitý na jednom (33,3 %). Motiv malby nebyl určen.

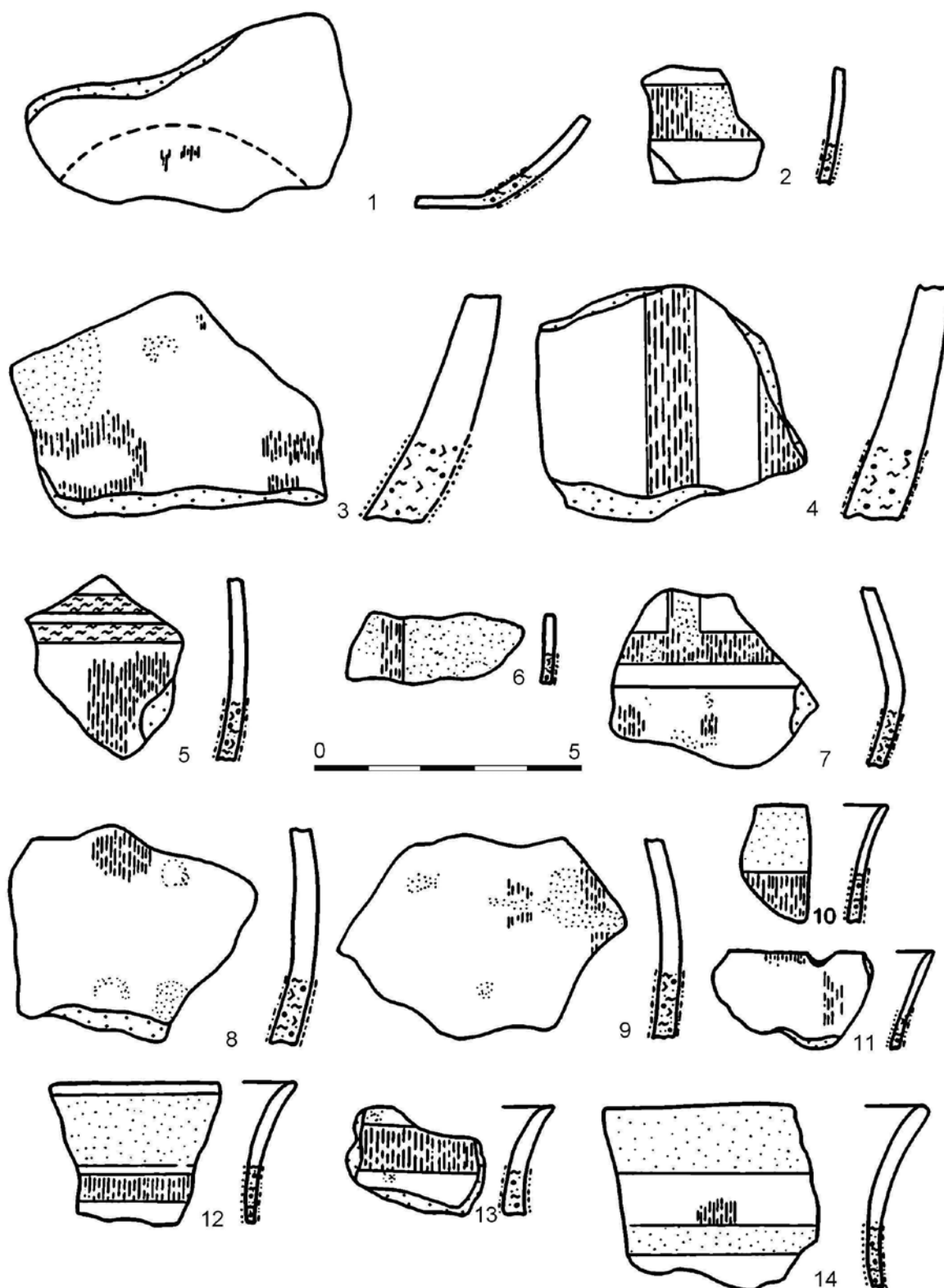

Obr. 4. Znojmo-Novosady 2005. Výběr keramiky z objektu 506. Výzdoba vhloubená a rýsovaná (1, 6, 8), plastická (2–5, 7, 9). Kresba Z. Hájek.

Abb. 4. Znojmo-Novosady 2005. Keramikauswahl aus Objekt 506. Eingetiefte und gezeichnete Verzierung (1, 6, 8), plastische Verzierung (2–5, 7, 9). Zeichnung Z. Hájek.

Obr. 5. Znojmo-Novosady 2005. Výběr keramiky z objektu 506. Výzdoba malovaná (1–3, 5), kombinace malované a plastické výzdoby (4). Kresba Z. Hájek.
 Abb. 5. Znojmo-Novosady 2005. Keramikauswahl aus Objekt 506. Gemalte Verzierung (1–3, 5), Kombination gemalter und plastischer Verzierung (4).
 Zeichnung Z. Hájek.

Obr. 6. Znojmo-Novosady 2005. Příklady keramiky zdobené malbou. Výběr keramiky z objektu 506 (1–2), objektu 516 (3) a objektu 522 (4–5).
Kresba Z. Hájek.

Abb. 6. Znojmo-Novosady 2005. Beispiele für bemalte Keramik. Keramikauswahl aus Objekt 506 (1–2), Objekt 516 (3) und Objekt 522 (4–5).
Zeichnung Z. Hájek.

Hnědá monochromní malba spolu s plastickou výzdobou byla dokumentována na dvou jedincích. Mezi dochované typy výčnělků spolu s malbou patřily výčnělek polokulovitý (50 %) a svisle protáhlý (50 %).

Pouze v jednom případě se vyskytla malba červeno-bílá – na vnější straně výdutě pohárku spolu s polokulovitým výčnělkem.

3.3.5 Kombinace malované a vhloubené výzdoby

Tato kombinace výzdoby se objevila na třech jedincích, z nichž dva se podařilo určit. V prvním případě se jednalo o okraj hrnku oboustranně zdobeného žluto-červenou malbou, výzdobu doplňoval motiv rytých horizontálních a vertikálních žlábků. Druhým jedincem byla dolní polovina pohárku zdobená na vnější straně žluto-červenou malbou spolu se dvěma kruhovými jamkami.

3.3.6 Kombinace plastické a vhloubené výzdoby (Tab. 20)

Hlavní výzdobný prvek představovala linie elipsoidních záseků, která byla použita v různých kombinacích s plastickou výzdobou. Jedenkrát (12,5 %) s rohatým protáhlým „uchem“ a s polokulovitým výčnělkem (12,5 %), na dvou jedincích (25 %) se objevila spolu se svisle protáhlým výčnělkem, u tří jedinců na plastické liště (37,5 %). Na jednom jedinci (12,5 %) byl dokumentován polokulovitý výčnělek spolu se soustavou vertikálních a horizontálních žlábků.

Není zde zahrnuto pět plastik, které jsou blíže popsány v disertační práci.

4 Srovnání lokalit

Obdobná lokalita jako je Znojmo-Novosady jsou Jaroměřice nad Rokytnou. Tato lokalita byla vybrána záměrně, jelikož J. Palliardy ji zařadil do fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou (Šimek 1935, 33).

V Tab. 21 jsou uvedeny hodnoty pro srovnání ze sídlišť Znojmo-Novosady a Jaroměřice nad Rokytnou. Pro tento účel byly vybrány základní typy výzdoby – plastická, vhloubená, malovaná – a základní typy okrajů. Detailní popis jednotlivých kombinací výzdob je součástí disertační práce a není uveden v tomto příspěvku. Detailní analýza den nebyla na lokalitě Jaroměřice provedena.

Počet určených okrajů u jedinců pocházejících z Jaroměřic (1 044 jedinců) jednoznačně převažoval nad počtem ze souboru ze Znojma-Novosad (366 jedinců). Do srovnání nejsou zahrnuty hodnoty misek. Rozdíl mezi mísami a miskami na zkoumané lokalitě Znojmo-Novosady není totiž v jejich tvarové variabilitě, nýbrž v jejich velikosti. Za misky byly označeny ty, které dosahují průměru okraje max. 120 mm, jejich výška by neměla přesáhnout 100 mm, zatímco mísy představují tvary větší. V případě Jaroměřic toto dělení bohužel nebylo použito.

4.1 Typologie okrajů

Na obou lokalitách zcela dominoval okraj zaoblený, který není pro chronologii ideální, jelikož se objevuje po celé období trvání kultury s moravskou malovanou keramikou u většiny keramických tříd (Košťuřík 1979, 23). Ostatní hodnoty typu okrajů v poměrech jsou zhruba totožné, když pomineme, že soubor z Jaroměřic je větší. Jedinou patrnou odchylkou je seříznutý typ okraje, který byl ve Znojmě-Novosadech zastoupen

třinácti jedinci oproti dvěma z Jaroměřic. Tento okraj je charakteristický pro II. mladší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou. To jen potvrzuje skutečnost, že jeden objekt ze Znojma-Novosad byl datován do fáze IIa (Lengyel II) kultury s moravskou malovanou keramikou a v několika dalších objektech se tato keramika objevovala ve formě intruze. V Tab. 21 nejsou uvedeny hodnoty jiných užitkových tvarů: koflíky, soudky, atypické nádoby, naběračky a pokličky (Košťuřík 1979, 35), které byly ve Znojmě-Novosadech sledovány zvlášť nebo se zde vůbec nevyskytovaly, např. koflíky či soudky.

4.2 Malovaná výzdoba

V Jaroměřicích je velice nápadná naprostá převaha malovaných mís. Ve Znojmě-Novosadech je dosti značné zastoupení pohárků, zejména bereme-li v úvahu velikost souboru pocházejícího z Jaroměřic. V Tab. 22 nejsou uvedeny hodnoty malované výzdoby typické pro mladší IIa fázi kultury s moravskou malovanou keramikou.

Malované ornamenty jsou jednoznačně více zastoupeny v Jaroměřicích (Košťuřík 1979, příloha 2). Doklady malby ve Znojmě jsou vesměs fragmentární. Mezi nejčastěji rozpoznávanými motivy jsou vertikální, horizontální nebo šikmé plošné pruhy (Obr. 5:3; Obr. 6:2, 4, 6, 7, 10, 12–14), ostatní ornamenty se objevují velmi sporadicky.

4.3 Plastická výzdoba

U plastické výzdoby jsou pro srovnání uvedeny pouze typy výčnělků, které se objevily na obou sídlišťích (Tab. 23, Obr. 4:2–5, 7). Variabilita výčnělků je v Jaroměřicích početnější (Košťuřík 1979, příloha 1) na rozdíl od Znojma-Novosad. Zajímavá je v případě Znojma-Novosad absence výčnělků asymetricky vystouplých, které byly v Jaroměřicích zastoupeny v počtu 89 jedinců. Velmi nápadné ve srovnání s Jaroměřicemi je také malé zastoupení výčnělku svisle protáhlého s horizontálním otvorem, který byl ve Znojmě-Novosadech u určených tvarů dokumentován pouze v jednom případě. U ostatních typů jsou získané hodnoty víceméně totožné. Ve Znojmě-Novosadech některé typy výčnělků zcela chybí, např. výčnělky kulovité, sedlovité, bochánkovité ad.

V případě výzdoby v podobě uch jsou získané hodnoty obdobné a úměrné kvantitativnímu zastoupení na obou porovnávaných sídlišťích (Tab. 24).

4.4 Vhloubená a rýsovaná výzdoba

V Tab. 25 jsou uvedeny pouze hodnoty totožné výzdoby. Na sídlišti v Jaroměřicích byla opět větší variabilita vhloubené a rýsované výzdoby. U vhloubené výzdoby se jednalo o kapkovitou soustavu špičatě oválných jamek nebo o drobné nepravidelné jamky (Košťuřík 1979, 26, obr. 6). Naopak některé typy výzdoby chyběly na sídlišti v Jaroměřicích, např. linie krátkých vertikálních záseků v kombinaci s kolkou. Tato skutečnost je však relativní, protože datace této výzdoby spadá až do mladšího období kultury s moravskou malovanou keramikou.

Rýsovaná výzdoba byla ve Znojmě-Novosadech dochována na výduti hrnce a výduti mísy na nožce. Jednalo se o motiv soustavy horizontálních a vertikálních žlábků. Ostatní typy rýsované výzdoby ve Znojmě-Novosadech zcela chybí. Situace v Jaroměřicích je opačná, pochází odtud 67 jedinců zdobených rýsovanými ornamenty.

5 Závěr

Závěrem lze říci, že materiální náplň obou sídlišť je v mnoha ohledech podobná. Problematická je nepoměrnost velikostí souborů – jaroměřický je významně početnější. Přes tento rozdíl lze pozorovat zhruba stejné procentuální zastoupení jednotlivých skupin keramiky. Pro soubor ze Znojma-Novosad je naprosto typická převaha žluto-červené malby na keramice, která jednoznačně datuje lokalitu do fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou. Velmi nápadné je však ve Znojmě-Novosadech malé zastoupení vhloubené a zejména rýsované výzdoby, která je jedním z rozhodujících faktorů pro datování do této fáze. Dalším poměrně závažným faktem pro datování je absence asymetricky vystouplých výčnělků, které se zdají být typické pro fázi Ib kultury s moravskou malovanou keramikou. Nejčastější typ výčnělku svisle protáhlého je pro chronologii málo průkazný, jelikož se objevuje po celé období kultury s moravskou malovanou keramikou. Stejná situace platí i pro „ucha“ rohatá, která jsou sice typická pro starší fázi, ale objevují se i v mladší fázi kultury s moravskou malovanou keramikou, a to zejména na hrncích. Přesto se domnívám, že varianty rohatých „uch“ jsou spíše archaičtějšího původu, a korespondují tedy s datováním sídliště do Ib fáze kultury s moravskou malovanou keramikou.

Ve Znojmě-Novosadech se na keramice dochovalo podstatně menší množství malovaných motivů než v Jaroměřicích. Většina nejlépe dochovaných motivů pochází z výzkumu J. Palliardiho. Datování jednoho objektu do fáze IIa kultury s moravskou malovanou keramikou a intruze této keramiky vyskytující se v některých objektech nasvědčují pokračování osídlení ve Znojmě-Novosadech ve fázi IIa kultury s moravskou malovanou keramikou. Problém datace ve Znojmě-Novosadech způsobují blíže časově nezařazené objekty do fázi kultury s moravskou malovanou keramikou v důsledku absence datovatelného materiálu.

Na základě zjištěných faktů je zřejmé, že obě sídliště jsou paralelní. Jaroměřické sídliště tvoří uzavřenou kapitolu ve vývoji fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou, zatímco sídliště ve Znojmě-Novosadech bylo v menší míře osídleno až do fáze IIa kultury s moravskou malovanou keramikou. Tudíž se dá předpokládat, že sídliště ve Znojmě-Novosadech je o něco mladší než sídliště v Jaroměřicích i v rámci fáze Ib kultury s moravskou malovanou keramikou. Největší rozmach pravěkého osídlení na daném území byl zaznamenán ve fázi Ib kultury s moravskou malovanou keramikou.

Seznam literatury

- ČIŽMÁŘ, Z., 2005: Znojmo – ul. Jarošova, areál bývalých Žižkových kasáren. Nálezová zpráva uložená v archivu ÚAPP Brno.
- HARRIS, E. C., 1979: Principles of Archaeological Stratigraphy. London–San Diego.
- KOŠTUŘÍK, P., 1979: Neolitické sídliště s malovanou keramikou u Jaroměřic n. R. Studie AÚ ČSAV v Brně VII/1. Praha.
- PALLIARDI, J., 1888: Předhistorické památky města Znojma, ČVMSO 5, 53–58, 115–121, 150–157, obr. 1, tab. I–IV.
- 1889: Předhistorické památky města Znojma, ČVMSO 6, 8–12, 69–74, 142–147.
- 1894: Předhistorická sídla na Znojmsku, ČVMSO 1, 91–95, tab. I (Neolitická osada u Velkých Mašovic), 128–138,

tab. II–IV (Neolitická osada na Novosadech ve Znojmě).

- 1897: Die neolitischen Ansiedlungen mit bemalter Keramik in Mähren und Niederösterreich, Mittel. D. Praeh. Komm. d. Kai. Akademie d. Wissensch. In Wien, I Band, Nro. 4, 237–264.
- PODBORSKÝ, V. – KAZDOVÁ, E. – KOŠTUŘÍK, P. – WEBER, Z., 1977: Numerický kód moravské malované keramiky. Brno.
- ŠIMEK, E., 1935: Problémy moravské prehistorie, ČMM 59, 1–66.

ZUSAMMENFASSUNG

Analyse der Verzierungen auf der Keramik aus der Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik an der Fundstelle Znojmo-Novosady

Die Fundstätte Znojmo-Novosady muss nicht gesondert vorgestellt werden. Bei ihr handelt es sich um die erste beschriebene Fundstätte der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in Mähren überhaupt. Sie wurde während einer Grabung unter der Leitung von J. Palliard di entdeckt. Beim Bau eines Landesarbeitshauses und städtischen Armenhauses rettete er dort archäologische Denkmäler und veröffentlichte sie kurz darauf (Palliard di 1888, 1889, 1894, 1897). Infolge dessen wurde die Fundstätte weiterhin archäologisch beobachtet und im Jahre 2005 erfolgte dann während des Baus eines Kaufhauses unter der Leitung von Z. Čižmář eine Rettungsgrabung.

Die polykulturelle Ansiedlung von Znojmo-Novosady ist seit der jüngeren Steinzeit durch die Kultur mit Linearbandkeramik und mit vereinzelt Funden aus der Kultur mit Stichbandkeramik vertreten. In der Übergangszeit zwischen der jüngeren und späten Steinzeit war die Besiedelung von mährischer bemalter Keramik geprägt. Die ältere Bronzezeit repräsentieren Skelettgräber, die zur Aunjetitzer Kultur gehören. Auch aus dem Hochmittelalter gibt es Belege für eine Besiedelung.

Die Quintessenz des vorliegenden Beitrags ist es, sich mit dem Keramikmaterial unter besonderem Augenmerk auf seine Verzierung vertraut zu machen. In den Textausführungen und den Tabellen werden die Verzierungstypen der Keramik und die jeweiligen Typen der Ränder und Böden detailliert beschrieben. Alle aufgeführten Werte sind endgültig. Das aufgeführte Material stammt aus beiden Grabungssaisonen. Abschließend wird ein teilweiser Vergleich mit der Siedlung in Jaroměřice nad Rokytnou (Košťurík 1979) angestellt, die analog zu Znojmo-Novosady in die ältere Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik datiert wird. Znojmo-Novosady ist zusammen mit Hluboký Mašůvky Gegenstand meiner Dissertation.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass der Materialbestand beider Siedlungen in vielerlei Hinsicht ähnlich ist. Problematisch ist die Größe beider Kollektionen, wobei die von Jaroměřice umfangreicher ist. Trotz dieses Unterschieds kann man ein prozentual ungefähr gleiches Vorkommen der einzelnen Keramikgruppen beobachten. Für die Kollektion aus Znojmo-Novosady ist ein Überwiegen von gelb-roter Bemalung auf der Keramik schlichtweg typisch. Sie datiert die Fundstelle eindeutig in die Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. Für Znojmo-Novosady sehr auffällig ist jedoch ein geringes Vorkommen von eingetiefter und besonders von gezeichneter

Verzierung, die einer der entscheidenden Faktoren für die Datierung in diese Phase ist. Ein weiteres, relativ wichtiges Faktum für Znojmo-Novosady ist das Fehlen asymmetrisch hervortretender Knubben, die für die Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik typisch zu sein scheinen. Der häufigste Typ senkrecht langgezogener Knubben ist für die Chronologie nur von geringer Beweiskraft, da er über den gesamten Zeitraum der Kultur mit mährischer bemalter Keramik vorkommt. Die gleiche Situation gilt auch für hornförmige „Henkel“, die zwar für die ältere Phase der Kultur typisch sind, aber auch in der jüngeren Phase der Kultur mit mährischer bemalter Keramik vorkommen, und zwar besonders an Töpfen. Trotzdem bin ich der Auffassung, dass Varianten der hornförmigen „Henkel“ eher archaischeren Ursprungs sind und demnach mit einer Datierung der Siedlung in die Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik korrespondieren.

In Znojmo-Novosady sind an der Keramik wesentlich weniger gemalte Motive als in Jaroměřice erhalten geblieben. Die meisten der am besten erhaltenen Motive stammen von der Grabung, die J. Palliardi in Znojmo-Novosady durchgeführt hat. Ein in die Phase IIa der Kultur mit mährischer bemalter Keramik datiertes Objekt und Intrusionen solcher in einigen Objekten vorkommenden Keramik deuten auf eine Fortsetzung der Besiedlung in Znojmo-Novosady in der Phase IIa der Kultur mit mährischer bemalter Keramik hin. Datierungsprobleme in Znojmo-Novosady verursachen Objekte, die infolge fehlenden datierbaren Materials in keine Phase der Kultur mit mährischer bemalter Keramik näher eingeordnet werden können.

Aufgrund der gewonnenen Fakten wird deutlich, dass beide Siedlungen parallel existierten. Die Siedlung in Jaroměřice stellt in der Entwicklung von Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik ein abgeschlossenes Kapitel dar, während die Siedlung in Znojmo-Novosady bis zur Phase IIa der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in geringerem Maße besiedelt wurde. Folglich kann man davon ausgehen, dass die Siedlung in Znojmo-Novosady auch im Rahmen der Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik ein wenig jünger war als die Siedlung in Jaroměřice. In dem betreffenden Gebiet wurde in der Phase Ib der Kultur mit mährischer bemalter Keramik die größte Blüte der urzeitlichen Besiedlung verzeichnet.